

КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНАЛІСТИКА**АНДРУХ В. В.,**викладач кафедри організації досудового розслідування
(Криворізький навчально-науковий інститут Донецького державного університету внутрішніх справ)

УДК 343.1

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.4.39>**ПРОБЛЕМИ АПЕЛЯЦІЙНОГО ОСКАРЖЕННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ,
ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ПРАВА НА СВОБОДУ
ТА НА НЕДОТОРКАНІСТЬ ПРАВА ВЛАСНОСТІ У ДОСУДОВОМУ
КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ**

Стаття присвячена дослідженню проблемних питань, що виникають при реалізації права на оскарження окремих рішень слідчих суддів у досудовому кримінальному провадженні. Обґрунтовано, що для ефективного захисту і відновлення порушених матеріальних прав людини (права на свободу, права на недоторканість права власності тощо) необхідно забезпечити можливість оскаржувати всі судові рішення у досудовому кримінальному провадженні, що зачіпають фундаментальні права і основоположні свободи, в апеляційному порядку. Наголошено, що лише апеляційний розгляд скарг призводить до ефективного гарантування прав, свобод та законних інтересів людини. Водночас акцентовано увагу на відсутності належного унормування механізму апеляційного оскарження судових рішень, пов'язаних із забезпеченням права на свободу та на недоторканість права власності, зокрема, рішень слідчих суддів за результатами розгляду клопотання про зміну запобіжного заходу, клопотання про скасування арешту майна. Проаналізовано правові позиції Верховного суду щодо вирішення питання про можливість оскарження рішення судді суду першої інстанції (слідчого судді) про скасування арешту майна в апеляційному порядку. Зазначено, що розрізненість судової практики й неоднакове розуміння положень кримінального процесуального законодавства в частині правової регламентації оскарження судових рішень за результатами розгляду клопотання про зміну запобіжного заходу, клопотання про скасування арешту майна дозволяє констатувати відсутність ефективного засобу захисту основоположних матеріальних прав особи у досудовому кримінальному провадженні. Визначено, що правові наслідки розгляду клопотання про зміну запобіжного заходу, клопотання про скасування арешту майна є тотожними правовим наслідкам розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу, клопотання про накладення арешту на майно. Встановлено, що норми кримінального процесуального закону потребують подальшого вдосконалення щодо апеляційного оскарження ухвал слідчого судді за результатами розгляду клопотання про зміну запобіжного заходу, клопотання про скасування арешту майна.

Ключові слова: апеляційне оскарження, арешт майна, досудове кримінальне провадження, зміна запобіжного заходу, недоторканість права власності, право на свободу, рішення слідчого судді.

Andruk V. V. Problems of appealing against court decisions related to ensuring the right to liberty and inviolability of property rights in pre-trial criminal proceedings

The article is devoted to the study of problematic issues arising in the course of exercising the right to appeal against certain decisions of investigating judges in pre-trial criminal proceedings. It is substantiated that for effective protection and restoration of violated substantive human rights (the right to liberty, the right to inviolability of property rights, etc.), it is necessary to ensure the possibility to appeal against all court decisions in pre-trial criminal proceedings affecting fundamental rights and fundamental freedoms. The author emphasizes that only appellate review of complaints leads to effective guarantee of human rights, freedoms and legitimate interests. At the same time, the author emphasizes the lack of proper regulation of the mechanism of appeal against court decisions related to the right to liberty and inviolability of property rights, in particular, decisions of investigating judges upon consideration of a motion to change a preventive measure and a motion to cancel the seizure of property. The author analyses the legal positions of the Supreme Court on the issue of whether it is possible to appeal against the decision of a trial court judge (investigating judge) to cancel the seizure of property on appeal. It is noted that the disparity of case law and unequal understanding of the provisions of criminal procedure legislation in terms of legal regulation of appealing against court decisions based on the results of consideration of a motion to change a preventive measure and a motion to cancel the seizure of property allows us to state that there is no effective means of protecting fundamental substantive rights of a person in pre-trial criminal proceedings. The author determines that the legal consequences of consideration of a motion to change a preventive measure and a motion to cancel the seizure of property are identical to the legal consequences of consideration of a motion to apply a preventive measure and a motion to seize property. It is established that the provisions of the criminal procedure law require further improvement with regard to the appeal against the investigating judge's rulings on the results of consideration of a motion to change a preventive measure or a motion to cancel the seizure of property.

Key words: *appeal, seizure of property, pre-trial criminal proceedings, change of preventive measure, inviolability of property rights, right to liberty, the decision of the investigating judge.*

Вступ. Питання щодо оскарження окремих рішень слідчих суддів під час досудового розслідування в контексті захисту прав, свобод і законних інтересів людини становить чималий науковий інтерес. Однак попри наявність широкого кола наукових напрацювань, присвячених загальним проблемам реалізації положень ст. 309 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), невирішеними та доволі дискусійними залишаються питання апеляційного оскарження рішень слідчого судді за результатами розгляду клопотання про зміну запобіжного заходу, клопотання про скасування арешту майна. Крім того, відсутність належного законодавчого врегулювання призводить до неможливості забезпечення ефективного правового забезпечення та захисту матеріальних і процесуальних прав особи на стадії досудового розслідування, що й обумовлює необхідність змістовного обґрунтування теми, поставленої до заголовку цієї статті.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження проблемних питань апеляційного оскарження окремих рішень слідчих суддів, пов'язаних із забезпеченням права на свободу та на недоторканість права власності у досудовому кримінальному провадженні, що виникають внаслідок недосконалого нормативно-правового регулювання.

Результати дослідження. Передбачена кримінальним процесуальним законодавством можливість оскаржувати рішення слідчого судді на етапі досудового кримінального

провадження є важливою формою практичної реалізації конституційного права на судовий захист, оскільки саме під час досудового розслідування особа зазнає відповідних обмежень через застосування щодо неї заходів процесуального примусу. Проте положення ст. 309 КПК України не дозволяють здійснювати апеляційне оскарження будь-яких рішень слідчого судді, що спричинило виникнення різних поглядів вчених щодо розширення предмету апеляційного оскарження у досудовому кримінальному провадженні. Так, О. Ю. Льошенко висловлює справедливі побоювання, що наявність у ст. 309 КПК України вичерпного переліку оскаржуваних в апеляційному порядку рішень слідчого судді під час досудового розслідування фактично призводить до порушення права людини на доступ до правосуддя [1, с. 143]. Інші науковці схильні до протилежних думок, наголошуючи на доцільності існування обмеженого кола ухвал слідчого судді, що підлягають оскарженню, для попередження необґрунтованого затягування строків кримінального переслідування [2, с. 100]. Відмінність у поглядах викликана суперечками щодо імпліцитного трактування положень кримінального процесуального закону з урахуванням кримінальних процесуальних гарантій захисту прав, свобод та охоронюваних законом інтересів, які відповідно до норм низки міжнародних нормативно-правових актів повинні забезпечуватися шляхом реалізації процедури оскарження у суді вищої інстанції.

Разом з тим, існуючий процесуальний механізм оскарження ухвал слідчих суддів на досудовому кримінальному провадженні надає дієві важелі захисту матеріальних прав, що є основоположними та належать особі незалежно від існування кримінальних процесуальних відносин (зокрема право на свободу, право на недоторканість житла, право власності тощо). Як нами вже було зазначено у попередніх публікаціях, будь-яке втручання органів досудового розслідування у матеріальні права людини безпосередньо впливає на погіршення її становища (фізичного, соціального) [3, с. 20]. Наприклад, у разі застосування щодо особи ізоляційних запобіжних заходів, протягом певного проміжку часу вона може зазнавати обмеження щодо права на свободу та особисту недоторканість внаслідок застосування затримання або тримання під вартою; обмеження стосовно права на недоторканість власності – при накладенні арешту на майно тощо. В останньому випадку обмеження прав і законних інтересів можуть стосуватися не лише підозрюваного, але й інших фізичних або юридичних осіб, зокрема власників такого майна (п. 16-1 ч. 1 ст. 3, ст. 64-2 КПК України). Тому процедура захисту матеріальних прав шляхом реалізації оскарження процесуальних рішень слідчих суддів під час досудового розслідування головним чином покликана сприяти попередженню негативних наслідків від незаконного та необґрунтованого обмеження конституційних прав людини.

Таким чином, при порушенні (обмеженні) будь якого матеріального права цілком закономірно, що оскарженню в апеляційному порядку повинні підлягати всі рішення слідчого судді, що пов'язані із забезпеченням (захистом) такого права. Така думка узгоджується із рішенням Європейського суду з прав людини у справі «Mooren v. Germany», в якому наголошено, що суди апеляційної інстанції повинні розглядати скарги на рішення судів нижчої інстанції, особливо коли допущені порушення пов'язані з реалізацією права людини на свободу. Щоб уникнути невизначеності правового становища особи та запобігти свавільному затягуванню строків кримінального провадження апеляційні суди повинні мати можливість перевіряти як правомірність, так і обґрунтованість рішення про тримання під вартою. Недотримання цього принципу призводить до порушення європейських стандартів захисту прав людини, оскільки неефективний апеляційний контроль фактично зводить нанівець гарантування фундаментальних прав, у тому числі й забезпечення права на свободу [4].

Існування процедури апеляційного оскарження судових рішень суду першої інстанції (слідчих суддів), що пов'язані із забезпеченням (захистом) матеріальних прав людини сприятиме виконанню завдань досудового кримінального провадження та досягненню мети кримінального судочинства в цілому.

Порівнюючи норми зарубіжного кримінального процесуального законодавства, А. Р. Туманянц стверджує, що виразною особливістю перегляду (оскарження) рішень суду,

прийнятих на стадії досудового провадження в низці європейських країн є подібність до «класичного апеляційного порядку», покликаною забезпечити ефективність відновлення порушених прав учасників кримінального провадження [5, с. 186]. Схожу позицію, але стосовно вітчизняної моделі кримінального судочинства, висловлює М. Є. Савенко. Вчений зазначає, що з огляду на те, що право подання скарги на рішення слідчого судді безпосередньо до суду апеляційної інстанції виконує важливе завдання, що полягає у сприянні швидкого її розгляду, гарантуючи ефективний захист і поновлення порушених прав учасників кримінального провадження й інших заінтересованих осіб [6, с. 55]. Поруч з тим, пріоритетна реалізація права на апеляційне оскарження забезпечить ефективне здійснення судового контролю за діяльністю слідчого судді, виявлення та виправлення виявлених порушень при ухваленні слідчим суддею рішень і запобігання цьому у майбутньому [7, с. 14].

Аналіз наведених точок зору свідчить, що недостатнім є унормування судового контролю з боку судді суду першої інстанції (слідчого судді) за дотриманням основоположних матеріальних прав. Поряд з вказаним судовим контролем за дотриманням основоположних матеріальних прав людини, має існувати широкий перелік підстав для апеляційного оскарження рішень слідчих суддів, що стосуються забезпечення (захисту) цих прав.

В цьому контексті слід звернути увагу на прогалини кримінальних процесуальних норм щодо врегулювання процедури апеляційного оскарження рішень слідчого судді за результатами розгляду клопотання про зміну запобіжного заходу, клопотання про скасування арешту майна. Відсутність відповідних приписів кримінального процесуального законодавства унеможлиблює належне забезпечення (захист) права на свободу та на недоторканість права власності у досудовому кримінальному провадженні.

При обранні запобіжного заходу, зокрема у вигляді тримання під вартою, домашнього арешту чи відмови в їх застосуванні, сторона кримінального провадження може оскаржити прийняте рішення слідчого судді в апеляційному порядку (п. 2, п. 4 ч. 1 ст. 309 КПК України) [8, с. 137]. Водночас на практиці нерідко виникають ситуації, коли сторона обвинувачення (слідчий, прокурор), незважаючи на рішення апеляційного суду щодо розгляду поданої скарги на предмет застосування чи відмови у застосуванні того чи іншого запобіжного заходу, звертається до суду першої інстанції для зміни (переобрання) запобіжного заходу (ст. 200 КПК України). Наприклад, слідчий у клопотанні зазначає про виникнення обставин для застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, що характеризується високим ступенем відокремлення особи від суспільного середовища, замість обраного раніше цілодобового домашнього арешту (який менш суворим ізоляційним запобіжним заходом). За умови задоволення слідчим суддею такого клопотання, особа, щодо якої змінено запобіжний захід на більш суворий, позбавлена права на апеляційне оскарження відповідного рішення слідчого судді в порядку ст. 309 КПК України через наявну прогалину процесуального законодавства.

Або, навпаки, підозрюваний, його захисник в порядку реалізації ст. 201 КПК України звертається із клопотанням про зміну запобіжного заходу з тримання під вартою на домашній арешт чи особисте зобов'язання. У разі відмови в задоволенні слідчим суддею такого клопотання, підозрюваний, його захисник не матиме жодних засобів правового захисту для подальшого звернення до суду апеляційної інстанції з метою оскарження прийнятого рішення судді суду першої інстанції (слідчого судді). Фактично виникає ситуація, коли подання скарги на рішення за результатами розгляду клопотання про зміну запобіжного заходу або відмову у її задоволенні залишається поза правовим полем, оскільки зміст ст. 309 КПК України у своєму переліку не містить найменування такого рішення слідчого судді, що підлягає апеляційному оскарженню.

Попри нормативну обмеженість апеляційного оскарження рішення слідчого судді за результатами розгляду клопотання про зміну запобіжного заходу, таке рішення з точки зору правових наслідків для людини, є тотожним до рішення слідчого судді за результатами розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу. І останнє підлягає апеляційному перегляду у порядку ст. 309 КПК України.

Саме тому, незважаючи на законодавчу прогалину щодо апеляційного оскарження рішень слідчих суддів за результатами розгляду клопотань про зміну запобіжного заходу, Верховний Суд вважає, що ухвала слідчого судді про зміну запобіжного заходу із застави на тримання під вартою та звернення застави у дохід держави, ухвала слідчого судді про зміну запобіжного заходу з особистого зобов'язання на домашній арешт підлягають апеляційному перегляду. Верховний Суд зауважив, що поняття (термін) «застосування запобіжного заходу» охоплює не тільки його обрання, але й зміну на інший запобіжний захід [9; 10].

Інший приклад недосконалості правового регулювання апеляційного оскарження ухвал слідчого судді на досудовому кримінальному провадженні пов'язаний з таким заходом забезпечення кримінального провадження як накладення арешту на майно (ч. 1 ст. 171 КПК України). Зокрема норми кримінального процесуального законодавства передбачають два способи оскарження арешту майна: шляхом подання клопотання про скасування арешту майна повністю або частково (ст. 174 КПК України) або в апеляційному порядку за допомогою оскарження ухвали слідчого судді про арешт майна (п. 9 ч. 1 ст. 309 КПК України) [11, с. 334]. Але апеляційний засіб захисту обмежених (порушених) майнових прав не дозволяє здійснити оскарження рішення суду першої інстанції про задоволення або відмову у задоволенні клопотання про скасування арешту майна, що винесено в порядку ст. 174 КПК України.

Судова практика не є послідовною у вирішенні питання щодо апеляційного оскарження ухвали слідчого судді про скасування арешту майна або про відмову у такому скасуванні. З одного боку, у постанові Верховного Суду від 23.01.2024 року (справа № 569/19829/21) обґрунтовано позицію, що ухвала суду першої інстанції, постановлена за результатами розгляду клопотання про скасування арешту майна або про відмову у такому скасуванні призводить до тотожних правових наслідків, як і власне ухвала про арешт майна або відмову в ньому. Їх спільна спрямованість для особи, щодо майна якої накладено арешт, свідчить про необхідність застосування сутнісного підходу до розуміння характеру рішень про арешт майна на досудовому розслідуванні. Суддя суду першої інстанції (слідчий суддя) ухвалою про скасування арешту майна припиняє дію попередньої ухвали, відмовляючи в такий спосіб у продовженні раніше накладеного арешту на майно, і, навпаки, відмовляючи у скасуванні накладеного арешту на майно, суддя погоджується з продовженням дії ухвали про арешт майна, постановленої перед цим. Тож, попри різні найменування рішень, пов'язаних з накладенням арешту на майно, та незважаючи на їх походження, одні з яких є первісними, а інші наступними, вони всі стосуються одного і того ж питання, а, отже, тягнуть за собою подібні правові наслідки для права на недоторканість права власності. Зазначене зумовлює висновок, що положення п. 9 ч. 1 ст. 309 КПК України у взаємозв'язку зі змістом ст. 174 КПК України передбачають право на апеляційне оскарження не лише ухвали слідчого судді про арешт майна або відмову у ньому, але й ухвали про скасування чи про відмову у скасуванні арешту майна [12].

Проміжна позиція висвітлена у постанові Верховного суду від 15.04.2024 року (справа № 554/2506/22). По-перше, суд визнає, що апеляційна судова перевірка законності та обґрунтованості арешту майна або відмови у ньому прямо передбачена п. 9 ч. 1 ст. 309 КПК України, але можливість апеляційного оскарження рішення слідчого судді щодо скасування арешту майна та про відмову в скасуванні арешту майна в порядку ст. 174 КПК України у вичерпному переліку цієї процесуальної норми не відображено. По-друге, приписи ст. 174 та ст. 309 КПК України містять імперативи, що застосовуються виключно під час здійснення кримінального провадження, з урахуванням чого встановлена ними заборона подати скаргу до суду апеляційної інстанції на ухвалу слідчого судді про скасування арешту майна розповсюджує свою дію тільки протягом стадій кримінального провадження (п. 5, п. 24 ч. 1 ст. 3 КПК України). Водночас у ст. 309 КПК України немає вказівки про неможливість чи заборону оскарження в апеляційному порядку рішень слідчих суддів про скасування арешту майна, постановлених за відповідним клопотанням, поданих після закінчення досудового слідства внаслідок закриття кримінального провадження. Враховуючи зазначені доводи, суд підсумував, що ухвала слідчого судді про скасування арешту майна або відмову у його скасуванні,

за умови постановлення після закриття кримінального провадження, взагалі не передбачена кримінальними процесуальними нормами, то суд апеляційної інстанції не вправі відмовити у перевірці законності такого рішення [13]. На нашу думку, розглянуте рішення вбачається доволі корисним з огляду на те, що Верховний Суд, визнаючи неможливість оскарження рішення слідчого судді на підставі п. 9 ст. 309 КПК України у межах кримінального провадження, одночасно наголошує на відсутності нормативного регулювання питання оскарження у апеляційному порядку рішення суду першої інстанції за результатом розгляду клопотання про скасування арешту майна у закритому кримінальному провадженні. Крім того, положення процесуального закону не тільки не регулюють, але й не забороняють такого оскарження з метою захисту від свавільного обмеження права власності.

З іншого боку, в постанові Касаційного кримінального суду від 20.05.2024 року (справа № 712/191/23) констатовано, що перелік ухвал слідчого судді, які підлягають оскарженню під час досудового розслідування в апеляційному порядку, визначених у ст. 309 КПК України, є вичерпним. Суд звертає увагу, що встановлене обмеження щодо права на апеляційне оскарження рішень слідчих суддів не позбавляє особу інших правових засобів захисту, оскільки законом не встановлено заборон щодо кількості звернень до суду першої інстанції з повторним клопотанням про скасування арешту майна в порядку, визначеному ст. 174 КПК України [14].

Наведена правова позиція Верховного Суду підтримується в юридичній літературі. Зокрема, В. В. Легких зазначає, що зміст ст. 309 КПК України за жодних умов не підлягає розширювальному тлумаченню [15, с. 25]. Відповідно й ухвали слідчого судді про відмову в скасуванні арешту майна, постановлені в порядку ст. 174 КПК України, до цього списку не відносяться і не можуть бути оскаржені в суді апеляційної інстанції.

Такий підхід до апеляційного оскарження рішення слідчого судді про задоволення або відмову у задоволенні клопотання про скасування арешту майна викликає запитання. Вказані рішення слідчого судді мають однакову природу та тотожні юридичні наслідки для особи з рішеннями слідчого судді про задоволення або відмову у задоволенні клопотання про накладення арешту на майно. Особа знаходиться в одному і тому ж правовому становищі як в результаті розгляду клопотання про арешт майна, так і внаслідок розгляду клопотання про скасування арешту майна.

Беручи до уваги зміст кримінальних процесуальних гарантій основоположних прав людини, зокрема права на володіння майном, низка науковців справедливо відзначають, що станом на сьогодні накладення арешту на майно вбачається одним із найбільш поширених засобів обмеження майнових прав на етапі досудового слідства [16, с. 121]. Тому не є виключенням ситуації, за яких подане клопотання про скасування арешту майна потрапляє на розгляд до слідчого судді, який попередньо вже наклав арешт на таке майно [17, с. 180]. За таких умов саме забезпечення негайного апеляційного оскарження судом апеляційної інстанції ухвали про арешт майна, постановленої судом першої інстанції, матиме позитивний вплив на попередження свавільного обмеження конституційного та конвенційного права на недоторканість права власності. Відповідно до міжнародних стандартів лише апеляційний розгляд скарг призводить до належного дотримання гарантій відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів людини, виконуючи роль важливого механізму запобігання й виправлення помилок, допущених судом першої інстанції [18, с. 484].

Разом з тим, у досудовому кримінальному провадженні право на апеляційне оскарження рішення за результатами розкладу клопотання про арешт майна може бути втрачене, не реалізоване заінтересованою особою протягом встановленого строку (всього 5 днів). За таких обставин відповідно до чинних положень КПК України особа не може ініціювати апеляційну перевірку судового рішення про накладення арешту на її майно не лише до закінчення досудового розслідування, а й протягом судового розгляду.

У зв'язку з цим, втручання у сферу матеріального права людини щодо недоторканості права власності фактично набуває свавільного характеру з боку держаних органів та має прояв у неспроможності здійснення ефективного судового контролю за його дотриманням.

Таким чином, зважаючи на необхідність дотримання фундаментальних прав і свобод людини, на наш погляд, останні повинні забезпечуватися (захиститися) шляхом пріоритетної реалізації процедури апеляційного оскарження у досудовому кримінальному провадженні. Для ефективного забезпечення (захисту) таких основоположних матеріальних прав людини, як право на свободу та на недоторканість права власності, положення ст. 309 КПК України потребують удосконалення шляхом внесення доповнень у частині регламентації апеляційного оскарження ухвал слідчого судді за результатами розгляду клопотання про зміну запобіжного заходу, клопотання про скасування арешту майна.

Висновки. Проблемою правового регулювання оскарження у досудовому кримінальному провадженні є прогалина процесуального законодавства щодо можливості апеляційного оскарження рішення слідчого судді за результатами розгляду клопотання про зміну запобіжного заходу, клопотання про скасування арешту майна.

Правові наслідки розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу, клопотання про накладення арешту на майно є тотожними юридичним наслідкам розгляду клопотання про зміну запобіжного заходу, клопотання про скасування арешту майна, проте апеляційна судова перевірка законності та обґрунтованості останніх правових наслідків приписами кримінального процесуального закону не врегульовується.

Недостатнім є унормування судового контролю з боку судді суду першої інстанції (слідчого судді) за дотриманням основоположних матеріальних прав на свободу та на недоторканість права власності. З урахуванням природи права на свободу та права на недоторканість права власності, їх значущості для людини, її правового становища, вказані основоположні матеріальні права мають забезпечуватися (захиститися) шляхом реалізації процедури апеляційного оскарження у досудовому кримінальному провадженні.

Для ефективного забезпечення (захисту) основоположних матеріальних прав на свободу, на недоторканість права власності необхідно удосконалити норми ст. 309 КПК України шляхом внесення доповнень щодо апеляційного оскарження ухвал слідчого судді за результатами розгляду клопотання про зміну запобіжного заходу, клопотання про скасування арешту майна.

Список використаних джерел:

1. Льошенко О. Ю. Проблемні питання оскарження ухвал слідчого судді. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 1(22). Т. 5. Ч. 2, С. 140-144.
2. Костюченко О. Про доцільність запровадження окремого оскарження і перегляду постанов судді та ухвал суду в кримінальному судочинстві України. *Судоустрій та судочинство в Україні*. 2007. № 3. С. 99-106.
3. Андрух В. В. Окремі аспекти функціонального призначення оскарження у досудовому кримінальному провадженні. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах збірник тез Міжнародної наук.-практ. конференції (м. Львів, 3 листопада 2023 року)*. Львів. 2023. С. 19-21.
4. Case of Mooren v. Germany, № 11364/03, 09.07.2009. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/rus#%7B%22itemid%22:%5B%22001-93528%22%5D%7D> (дата звернення 25.08.2024).
5. Туманянц А. Р. Оскарження ухвал слідчого судді під час досудового розслідування: досвід Франції і Німеччини. *Університетські наукові записки*. 2014. № 1 (49). С. 181-187.
6. Савенко М. Є. Щодо окремих проблем визначення строку подання апеляційної скарги на ухвалу слідчого судді. *Публічне право*. 2019. № 4 (36). С. 54-61.
7. Савенко М. Є. Апеляційне оскарження та перегляд ухвал слідчого судді, постановлених під час досудового розслідування: монографія. Харків: Право, 2021. 256 с.
8. Ільєва Т. Г. Апеляційне оскарження ухвал слідчого судді, постановлених під час досудового розслідування. *Митна справа*. 2013. № 6(90). Ч. 2. Кн. 1. С. 136-141.
9. Постанова Верховного Суду від 18.12.2018 р. Справа № 628/969/18. Провадження № 51-9513км18. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78750772> (дата звернення 25.08.2024).

10. Постанова Верховного Суду від 28.03.2019 р. Справа № 286/1695/18. Провадження № 51-7345км18. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80950762> (дата звернення 25.08.2024).
11. Кос Д. А. Щодо питання процедури оскарження арешту майна. *Порівняльно-аналітичне право*. 2019. № 1. С. 333-335.
12. Постанова Верховного Суду від 23.01.2024 р. Справа № 569/19829/21. Провадження № 51-1344км22. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116607278> (дата звернення 25.08.2024).
13. Постанова Верховного Суду від 15.04.2024 р. Справа № 554/2506/22. Провадження № 51-4350км23. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118558563> (дата звернення 25.08.2024).
14. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 20.05.2024 р. Справа № 712/191/23. Провадження № 51-3208км23. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119535382> (дата звернення 25.08.2024).
15. Легких В. В. Проблемні питання апеляційної перевірки рішень слідчих суддів. *Часопис Академії адвокатури України*. 2016. № 1 (30). Т. 9. С. 22-28.
16. Гарасимів О., Захарова О., Ряшко О. Арешт майна у кримінальному провадженні. *Юридичний вісник*. 2022. № 2. С. 118-123.
17. Музиченко Т. О. Оскарження арешту майна під час досудового розслідування як кримінальна процесуальна гарантія. *Право і суспільство*. 2017. № 2. Ч. 2. С. 177-181.
18. Дроздов О. М., Дроздова О. В. Актуальні питання апеляційного оскарження ухвали суду про накладення арешту на майно у кримінальному провадженні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 9. С. 480-485.

